

NEZNÁMÉ POZŮSTATKY HLAVNÍHO OLTÁŘE KOLEGIÁLNÍHO KOSTELA NA VYŠEHRADĚ Z DOBY KOLEM ROKU 1600?

ALEŠ MUDRA

Muzeum hlavního města Prahy získalo v roce 2021 vynikající monumentální dřevorezby sv. Petra a Pavla pražského původu z přelomu 16. a 17. století. Jejich styl nemá v Čechách přímého srovnání; blízké dílny schopné takové dílo vytvořit působily v jižním Německu. V Praze nebylo v této době mnoho institucí, které by si mohly dovolit takto velkolepou zakázku, ani náročných zadavatelů, jejichž rozhled by přesahoval lokální horizont. Proto je možné sochy spojit s Vyšehradem, kde se v té době snoubila iniciativa představených kapituly při rekonstrukci kolegiálního kostela sv. Petra a Pavla s podporou předních osobností císařského dvora. Ikonografie soch odpovídá hlavnímu oltáři posvěcenému roku 1599; jsou také zachyceny v inventářích z 19. století z doby před regotizačním „čištěním“ kostela.

UNKNOWN REMAINS OF THE MAIN ALTAR OF THE COLLEGIATE CHURCH IN VYŠEHRAD FROM AROUND 1600?

In 2021, the Prague City Museum acquired excellent monumental wood carvings of St. Peter and Paul of Prague origin from the turn of the 17th century. Their style has no direct comparison in Bohemia; the closest workshops capable of creating such work operated in southern Germany. In Prague at that time, there were not many institutions that could afford such a spectacular commission, nor discerning customers with the range of knowledge exceeding the local horizon. Therefore, it is possible to connect the sculptures with Vyšehrad, where at the time of the reconstruction of the collegiate church of St. Peter and Paul the initiative of the chapter's superiors met with the support of leading figures of the imperial court. The iconography of the sculptures corresponds to the high altar consecrated in 1599; they are also mentioned in the 19th century inventories from the period before the neo-Gothic "cleansing" of the church.

Klíčová slova — Praha – Vyšehrad – kolegiální kostel sv. Petra a Pavla na Vyšehradě – Muzeum hlavního města Prahy – sochařství – kostelní vybavení – protireformace – rekatolizace – Johann z Altendorfu, děkan Vyšehradské kapituly – Innocenc Moniga, probošt Vyšehradské kapituly – Andreas Hannewald z Eckersdorfu, císařský tajný rada

Key words — Prague – Vyšehrad – collegiate church of St. Peter and St. Paul at Vyšehrad – Prague City Museum – sculpture – church furnishings – counter-reformation – re-catholicization – Johann of Altendorf, dean of the Vyšehrad Chapter – Innocenc Moniga, provost of the Vyšehrad Chapter – Andreas Hannewald of Eckersdorf, imperial privy council (Geheimrat)

Na trhu se starožitnostmi se nedávno objevila dvojice dosud neznámých řezeb, mužská hlava a busta v nadživotní velikosti. S ohledem na jejich mimořádnou hodnotu byly řezby prohlášeny za kulturní památky (2021) a vzápětí je do svých sbírek zakoupilo Muzeum hlavního města Prahy. Podle charakteristické fyziognomie tradované ve vizuální kultuře od středověku jde o svaté Petra a Pavla.¹ Na základě stylu, formátu a ikonografie lze soudit, že řezby tvořily pandánovou dvojici. Nasvědčuje tomu také jejich společná pražská provenience. Podle udání prodávajícího byla hlava sv. Petra (obr. 1) nalezena při vyklízení sutě z budovy Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze v 60. letech 20. století. Bustu sv. Pavla (obr. 2) později (neznámo kdy) tentýž prodejce zakoupil v obchodě se starožitnostmi Klenoty na Vinohradské třídě za 1 250 Kčs. Podle všeho jde o torza monumentálních oltářních soch o velikosti asi 2–2,5 m, určených do rozměrného sakrálního interiéru. Dochované analogie dovolují předpokládat osazení na hlavní oltář na sokly po stranách oltářní edikuly.²

Z výtvarného hlediska jde o vynikající řezby, vytvořené zhruba na přelomu 16. a 17. století, jaké nenacházíme v českých zemích přímé obdoby. Hledáme-li dílnu, z níž mohla vzejít díla na takto vysoké úrovni, je třeba obrátit pozornost do jižního Německa. Tam v dotyčné době působilo hned několik zavedených, umělecky i organizačně vyspělých a úspěšných provozů produkujících kostelní vybavení. Formální pojetí pražských řezeb, s velice bohatě promodelovanými tvářemi mužů pokročilejšího věku a vytříbeně stylizovanými vlasy a vousy, nachází analogie především v Horním Bavorsku (Füssen, Dießen), při Bodamském jezeře (Friedrichshafen, Salem, Überlingen)

1 Muzeum hlavního města Prahy, inv. č. H 293430 (sv. Petr); inv. č. H 293431 (sv. Pavel; rejstříková čísla Ústředního seznamu kulturních památek 106716 a 106735). Dřevo, poškozená původní polychromie a zlacení, na temeni hlav velké prohlubně; restaurováno: opatřeno rozpoznatelnými plastickými doplňky, místy doplněno a retušováno (v minulosti provedl Bořivoj Rak). Sv. Petr: 35 × 22 cm, odříznuto a odštípnuto pod krkem, odštípnutá část levého ucha a přiléhajících vlasů doplněna při restaurování; sv. Pavel: 50 × 35 cm, rovněž odříznuto v úrovni pod plnovousem rozprostřeným na prsou, na bocích rovněž odříznuta partie ramenou, vzadu sumárně opracováno a vyhloubeno širokým dlátem na vysoké řemeslné úrovni.

2 Cf. např. oltář v Haigerlochu ve Švábsku (autor Virgil Moll, kolem 1600–1609).

Obr. 1. Hlava sv. Petra. Dřevořezba, Muzeum hlavního města Prahy, inv. č. H 293430 (foto © MMP, 2021).

a dále ve Švábsku směrem k hornímu Rýnu (Jungingen, Heigerloch). Zde tvůrci navazovali na silnou tradici řezbářství pozdního středověku, aniž by příliš hleděli na aktuální trendy renesance a manýrismu v Itálii. Kvalitu provedení a výrazovou sílu si přitom udržovali. Stranou této oblasti, v Kolíně nad Rýnem, působil sochař podobného ražení **Jeremias Geisselbrunn** (* 1595–† 1659), který ovšem přišel z Mnichova. Dobový import z jihoněmecké oblasti by v případě pražských soch nebyl ničím výjimečným, tamní dílny dodávaly umělecká díla i do lokalit stovky kilometrů vzdálených. Ve starší době např. Švihovští dovezli rozměrný oltářní nástavec až z Ulmu.³ K hlavním dílen tvořících v blízkém stylovém módu patřili **Virgil Moll** (* kolem 1560/1570 – † 1607, činný v Überlingen), **Hans Degler** (* 1564–† 1635, činný ve Weilheimu), **Hans Zürn** (* 1555/1560 – † 1631, činný ve Waldsee) nebo **Jörg Zürn** (* kolem 1583 – † 1635/1638, činný v Überlingen; ZOEGER 1963, 137, 138).⁴

Při hledání místa původního určení, velkého sakrálního prostoru v předbělhorské Praze, se nenabízí mnoho možností. V průběhu 16. století se katolické církvi nedařilo udržet přízeň věřících (podíl katolíků se odhaduje na 15 %, v Praze dokonce jen 5–8 %), náboženský život upadal a příjmy institucí klesaly (ČORNEJOVÁ 1997, 115, 117; HRDINA/JÍŠOVÁ 2021, 26). Na rozsáhlé investice do nového vybavení kostelů proto většinou chyběla iniciativa a prostředky. Navzdory nastupujícím snahám o rekatolizaci zaznamenáváme v období 1550–1600 výraznějších objednávek kostelního zařízení monumentálních rozměrů srovnatelných s bustami v muzeu jen málo.⁵ Za zmínku stojí na Starém Městě obnova minoritského kláštera a kostela sv. Jakuba (80. a 90. léta 16. století, včetně mobiliáře) a přestavba jezuitského komplexu s nově budovaným kostelem Nejsv. Salvátora (první etapa 1578–1582; VLČEK 1996, 78, 110), na Malé Straně obnovení augustiniánského kostela sv. Tomáše Apoštola (1584–1592; VLČEK 1999, 101).⁶ Sochy z přelomu 16. a 17. století se tam však buď nedochovaly, nebo nedosahují kvalit našich řezeb. Kvůli dobové konfesní situaci, kdy se katolické instituce (kapituly, kláštery, fary) nacházely převážně v defenzivě ekonomicky, sociálně i ideově, nebyla v Praze dostatečná poptávka po oltářních nástavcích a ostatním kostelním vybavení, a nepůsobil zde tedy ani dílna schopná realizovat takto náročnou zakázku.⁷

3 Michel Erhart – okruh, kolem roku 1489 (MUDRA 2017).

4 Nejde právě o preferované téma dějepisu umění, a proto není přesnější atribuce v této chvíli bez dalšího důkladného výzkumu možná.

5 K dobové situaci z hlediska uplatnění a funkce malířských a sochařských děl v sakrálních interiérech cf. KORÁN 2001, 229 a ŠRONĚK 2013. Obecnou situaci a snahy o rekatolizaci od 80. let 16. století popisují HRDINA/JÍŠOVÁ 2021, 22–25 (viz též volnou přílohu k jejich textu, mapu *Církevní topografie Prahy doby předbělhorské* s vyznačením konfesní příslušnosti církevních objektů).

6 V následujícím desetiletí probíhaly rozsáhlejší stavební práce a opravy ve zrušeném kostele Panny Marie Sněžné kláštera františkánů na Novém Městě (od roku 1604; BAŤKOVÁ 1998, 145) a pozdně renesanční přestavba zchátralého kostela Nanebevzetí Panny Marie v klášteře strahovských premonstrátů (1601–1605); s podporou císařského dvora vznikly novostavby kaple sv. Rocha (1603–1612) a kostela Panny Marie Andělské u kapucínů na Hradčanech (1600–1602; VLČEK 2000, 59–60, 114, 125).

7 Na tomto místě je potřeba poznamenat, že tento článek nehodnotí situaci sakrálního umění katolického okruhu jako celku, ale pokouší se dvojicí titulních řezeb pouze uvést do kontextu a najít vodítka k jejich možnému původnímu určení.

Obr. 2. Busta sv. Pavla. Dřevořezba, Muzeum hlavního města Prahy, inv. č. H 293431 (foto © MMP, 2021).

Tím se hledání původu zužuje na instituce disponující kromě finančního zajištění také osobnostmi nadregionálního rozhledu a silného odhodlání k obnově katolicství. Jediným místem, kde řada indicií svědčí o příznivé situaci k objednání oltáře s monumentálními sochami, je kolem roku 1600 kolegiální kostel sv. Petra a Pavla na Vyšehradě.

Spojení torz soch apoštolských knížat s Vyšehradem odpovídá už samotné patrocinium kostela, jehož stav se po husitských válkách a v době reformací zhoršoval, pročež se v poslední třetině 16. století přistoupilo k jeho obnově. Mimo jiné byl znovu postaven presbytář, kde byl roku 1599 posvěcen nový hlavní oltář.⁸ Na další úpravy chóru došlo v letech 1607–1610. Peníze na ně věnoval sám císař a také člen říšské dvorní rady, císařský tajný rada a šedá eminence Rudolfovy říšské politiky **Andreas Hannewald z Eckersdorfu** (* kolem 1560 – † po 1622), vyhraněný představitel protireformace (NECHVÁTAL 1974, 120; KAŠÍČKA/NECHVÁTAL 1992, 196; BAŤKOVÁ 1998, 726; ŠRONĚK 2013, 36–37). Už dříve ovšem odkázal děkan **Petr Linda** († 1593) 400 kop na „vystavení kůru, kde u velkého oltáře kněžstvo hodinky zpívá“ (Ruffer 1861, 255). Podle svědectví barokní literatury (HAMMERSCHMIDT 1700, 586; BERGHAEUER 1736, 236) presbytář postavil děkan **Johann Medek Ratibořický z Altendorfu** (ve funkci 1594–1604/1606), stavebník hlavního oltáře z roku 1599, nedostavěl ho však úplně. Ještě u jeho následovníka, **Materny Gniessena z Kobachu** (ve funkci 1607–1610), se uvádí, že „začal čistit a upravovat“ sakristii a „vystavěl zadní zeď chóru až po vršek střechy“ (HAMMERSCHMIDT 1700, 589). Jan Berghauer vyprávěl nadsazenou díkci své doby, avšak i tak zachytil něco z reálného stavu: „Především našel [Gniessen z Kobachu] vyšehradský kostel velmi chudý, pobořený a poskvrněný Žižkovým bořením, takže hned měsíc poté, co se ujal úřadu vyšehradského děkana, začal s opravou kostela, s čištěním sakristie, ozdobením kostela novými okny a malbami a novou stavbou zdi chóru od spodu až nahoru jako správný obránce a ochránce děkanských práv. Získal mnoho darů od patronů na stavbu kostela. Avšak běda! Z horlivé práce, zasvěcené dílu Boží církve, byl roku 1610 povolán jinam a rezignoval na úřad děkana.“ (BERGHAEUER 1736, 237)

Přítomnost tendencí pozdvihnout vyšehradskou kapitolu a posílit její pozici prominentního zastánce římské církve v tehdejší Praze dosvědčují i další osobnosti a události. Proboštem kapituly byl v letech 1595–1607 Innocenc Moniga, apoštolský protonotář a dvorský kaplan Rudolfa II., opět odhodlaný rekatolizátor (Ruffer 1837, 633). Po něm se stal císařovým kaplanem zmíněný Maternus Gniessen z Kobachu, který roku 1607 zakázal školu „pro dívky pod obojí“ ve špitále sv. Alžběty pod Vyšehradem, která tam byla provozována už padesát let (Ruffer 1861, 270). Rekatolizační snaha je zřejmá i ze *Zákona od vrchnosti pro obec vyšehradskou* z roku 1611, který nařizuje všem účast na mši a kázání v děkanském kostele o nedělích a svátcích („byť ráno byli,

Téma rozsahu, dosahu a významu zakázek pro katolické instituce musí být ještě v budoucnu podrobeno důkladným statistickým a kvalitativním analýzám.

8 Podle nedochovaného nápisu na mramorové oltářní desce byl oltář, postavený děkanem Johannem z Altendorfu, posvěcen 7. května 1599 (MVČ Lüssner, 442; SOUKUPOVÁ 2012, 287). Za zpřístupnění rukopisu **Mořice Lüssnera** (* 1813–† 1891) děkují pracovníkům královéhradeckého muzea Josefu Šrámkovi a Radku Bláhovi.

kde chtěli“, tj. v kostele pod obojí) a též účast na procesích. Dále se věřící vyzývají, aby svátosti (křest, svatba, pohřeb) a školy „jinde nehledali“ (RUFFER 1861, 278). Nevídaně monumentální a výtvarně působivé sochy apoštolských knížat Petra a Pavla, dobře srozumitelných symbolů římské církve a papežství, tak lze samozřejmě chápat jako součást utváření identity kapituly, vzpomínající se z úpadku a hledající nové sebevědomí (obr. 3).

Spojení nově objevených sochařských torz s vyšehradským kostelem se zdají podporovat i přímé zmínky písemných pramenů. V inventářích z let 1610 a 1655 jsou „na velkém oltáři obrazy tři, S. Petr, S. Pavel, Salvator“. Šlo přitom nejspíš o sochy, jak naznačuje douška „a na něm roucha“ i zmínka o oboustranném malování ostatních světeckých „obrazů“ v chóru (KOŘÁN 1987, 543–544).

Polychromované a zlatené dřevěné sochy sv. Petra a Pavla uvádí ještě inventář z roku 1873: „Hochaltar, von Holz, Bildhauerarbeit, mit Gold und Farben staffiert, zum oberst die Statuen der hl. Apostelfürsten und Patronen der Collegiatskirche Peter und Paul“ (AHMP FÚ Vyšehrad, fol. 1),⁹ Už o 9 let později však nebyly tyto sochy na místě zaznamenány (EKERT 1884, 273). Před masivní regotizací vyšehradského kostela bylo totiž rozhodnuto interiér „vyčistit“ od veškerého vybavení. Oltáře tak byly od 80. let 19. století odstraňovány, rozprodávány a nahrazovány novogotickými, přičemž menza hlavního oltáře byla zbořena v roce 1885 (BAŤKOVÁ 1998, 727; HOŘEJŠÍ 2001, 365; SOUKUPOVÁ 2012, 287).

Obř. 3. Philip van den Bossche / Johannes Wechter / Aegidius Sadeler, 1606: *PRAGA. Velký prospect Prahy*, tzv. Sadelerův – výřez: Vyšehrad. Mědirytina, lept, díl 9 (© Archiv hl. m. Prahy, sign. G 20).

Není tak vyloučeno, že se hlavy (odřezané od snad poškozených monumentálních figur) mohly tehdy dostat do právě vznikající Uměleckoprůmyslové školy jako studijní materiál. Vzhledem ke kvalitě řezeb a síle výrazu byly jistě vhodným modelem pro výuku kresby. K poškození soch do té míry, že bylo rozhodnuto je neopravovat a zachovat pouze hlavy, mohlo hypoteticky dojít roku 1868 při zásahu bleskem a požáru hlavního oltáře (NA KVŠ).¹⁰

Díky pochopení a snaze všech zúčastněných se tedy podařilo pro veřejnost získat opravdu skvělá díla, jejichž jedinečnost nespočívá pouze v jejich velice pravděpodobném spojení s dějinami jednoho z nejvýznamnějších českých chrámů; obecněji také vypovídají o kulturní situaci v době, kdy se nepříznivé podmínky pro rozvoj „oltářního umění“ začaly pomalu měnit. Dokumentují působení osobností s velkým rozhledem, které uměly rozpoznat prvotřídní kvalitu a objednávkou směřovat i na místa vzdálená, kde byla taková díla toho času v nabídce. Zároveň svědčí o jedné z podob předbělohorských snah o obnovení náboženské kultury, která ve výtvarné sféře spoléhala na konzervativní styl a monumentalitu, odkazující k pozdnímu středověku a evokující legitimitu a sílu římské církve v dobách před rozšířením německé reformace.¹¹

9 Za pomoc děkuji Janu Hrdinovi.

10 Za pomoc děkuji Leoši Zichovi.

11 K pojetí jagellonské doby jako éry pravověří, na niž rekatolizace navazuje, cf. ZÁPALKOVÁ 2017, 192–193.

PRAMENY

- AHMP FÚ Vyšehrad — Archiv hlavního města Prahy, fond Farní úřad u kostela sv. Petra a Pavla Praha – Vyšehrad, inv. č. 1158, inventář z roku 1873.
- NA KVŠ — Národní archiv, Praha, fond Archiv kolegiální kapituly vyšehradské, Praha, inv. č. 554, kart. 109, LVI, fasc. 5c, poděkování purkmistra kapitule za odměnu pro zasahující hasiče.
- MVČ Lüssner — Muzeum východních Čech v Hradci Králové, Archeologické oddělení, Mořic Lüssner: Collectanea archeologica et topographica. Tomus IV (1876–1885), sign. 213, záznam Vyšehrad dne 5. července 1885, 442–447.

LITERATURA

- BAŤKOVÁ 1998 — Růžena BAŤKOVÁ (ed.) ET AL.: Umělecké památky Prahy : Nové Město, Vyšehrad, Vinohrady (Praha 1). Praha 1998.
- BERGHAEU 1736 — Joannes Thomas Adalbertus BERGHAEU: Proto-Martyr Poenitentiae Ejusque Sigilli Custos Semper Fidelis Divus Joannes Nepomucenus [...] Additis etiam Notis accuratissimis Historico-criticis, quibus Ecclesiae Metropolitanae, Archi- Episcopatus Pragensis, Episcopatum Litomyslensis, Litome- ricensis, & Reginae-Hradecensis Capituli Wissehradensis [...] Augusta Vindelicorum [Augsburg] 1736.
- ČORNEJOVÁ 1997 — Ivana ČORNEJOVÁ: Náboženská situace v Praze. In: Rudolf II. a Praha : Císařský dvůr a rezidenční město jako kulturní a duchovní centrum střední Evropy. Eliška Fučíková et al. (eds), Praha–Londýn–Milán 1997, 310–322.
- EKERT 1884 — František EKERT: Posvátná místa král. hl. města Prahy : Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a nábožnosti v hlavním městě království Českého II. : Posvátná místa na Novém městě, na Vyšehradě a na Pražských předměstích. Praha 1884.
- HAMMERSCHMIDT 1700 — Joannes Florianus HAMMERSCHMIDT: Gloria et majestas sacro-sanctae, regiae, exemptae, et nullius diaecesis, Wissehradensis ecclesiae SS. Apostolorum Petri et Pauli... Vetero-Pragae 1700.
- HOREJŠÍ 2001 — Jiřina HOREJŠÍ: Historizující vize vzkříšení Vyšehradu – The vision of the Vyšehrad revival in the historical sight. In: Královský Vyšehrad II. : Sborník příspěvků ke křesťanskému milénii a k posvěcení nových zvonů na kapitulním chrámu sv. Petra a Pavla. B. Nechvátal / J. Huber / J. Kotous (eds), Praha–Kostelní Vydří 2001, 358–380.
- HRDINA/JÍŠOVÁ 2021 — Jan HRDINA / Kateřina JÍŠOVÁ: Katolická předbřlohorská Praha (1599–1618). In: Praha 1580–1680 : Místo konfesijních střetů. P. Státníková / O. Fejtová et al. (eds), Praha 2021, 17–41.
- KASIČKA/NECHVÁTAL 1992 — František KASIČKA / Bořivoj NECHVÁTAL: Středověký Vyšehrad v romantických představách dalších generací – Mediaeval Vyšehrad in romantic imagines of the following generations. In: Královský Vyšehrad : Sborník příspěvků k 900. výročí úmrtí prvního českého krále Vratislava II. (1061–1092). J. Huber / B. Nechvátal et al. (eds), Praha 1992, 187–198.
- KOŘÁN 1987 — Ivo KOŘÁN: Vyšehradské inventáře mezi gotikou a barokem – Die Vyšehradener Inventare zwischen Gotik und Barock. Umění 35, 1987/6, 540–547.
- KOŘÁN 2001 — Ivo KOŘÁN: Manýristické a barokní obrazy Vyšehradu – The pictures of Vyšehrad in the mannerist and baroque styles. In: Královský Vyšehrad II. : Sborník příspěvků ke křesťanskému milénii a k posvěcení nových zvonů na kapitulním chrámu sv. Petra a Pavla. B. Nechvátal / J. Huber / J. Kotous (eds), Praha–Kostelní Vydří 2001, 229–241.
- MUDRA 2017 — Aleš MUDRA: Soubor čtyř církevních otců. In: Ad unicum: umělecká díla z fondů Národního památkového ústavu I/1 : Od gotiky k manýrismu. Š. Radostová / H. Baštyřová / T. Gaudek (eds), Praha 2017, 99–100.
- NECHVÁTAL 1974 — Bořivoj NECHVÁTAL: K stavebněhistorickému vývoji baziliky sv. Petra a Pavla na Vyšehradě – Ein Beitrag zur Baugeschichte der Basilika St. Peter und Paul auf dem Wyschehrad. Umění 22, 1974/2, 113–138.
- RUFFER 1837 — Vojtěch RUFFER: Posloupnost proboštů při k. kolegiální kapitole SS. Apoštolů Petra a Pavla na Vyšehradě v Praze. Časopis pro katolické duchovenstvo 10, 1837/4, 618–636.
- RUFFER 1861 — Vojtěch RUFFER: Historie Vyšehradská, neb Vypravování o hradu, o kapitole a městu hory Vyšehradu u Prahy v království Českém. Praha 1861.
- SOUKUPOVÁ 2012 — Helena SOUKUPOVÁ: Vyšehrad v zápiscích Mořice Lüssnera – Der Vyšehrad in den Aufzeichnungen Moritz Lüssners. In: Královský Vyšehrad IV : Sborník příspěvků ze semináře 940 let Královské kolegiální kapituly sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Praha 2012, 284–308.
- ŠRONĚK 2013 — Michal ŠRONĚK: De sacris imaginibus : Patroni, malíři a obrazy předbřlohorské Prahy – De sacris imaginibus : Patrons, Painters and Images in Prague before the Battle of White Mountain. Praha 2013.
- VLČEK 1996 — Pavel VLČEK (ed.) ET AL.: Umělecké památky Prahy : Staré Město, Josefov. Praha 1996.
- VLČEK 1999 — Pavel VLČEK (ed.) ET AL.: Umělecké památky Prahy : Malá Strana. Praha 1999.
- VLČEK 2000 — Pavel VLČEK (ed.) ET AL.: Umělecké památky Prahy : Pražský hrad a Hradčany. Praha 2000.

- ZÁPALKOVÁ 2017 — Helena ZÁPALKOVÁ: Gotické monstrance 17. století. In: Aleš Mudra (ed.), *V oplatce jsi všechno tajně : Eucharistie v náboženské a vizuální kultuře Českých zemí do roku 1620 – In that housel thou art all runishly : The Eucharist in the Religious and Visual Culture of the Czech Lands up to 1620*. Praha 2017, 190–196.
- ZOEGE 1963 — Claus ZOEGE v. Manteuffel: Die Bildhauerfamilie Zürn. In: *Das Museum im Linzer Schloss, Orientierungspläne. (= Museumsführer und zur Geschichte des Oberösterreichischen Landesmuseums, Jb. 1963)*. B. Prokisch / W. Putschögl, Linz 1963, 137–143.

SUMMARY

The Prague City Museum has recently acquired a pair of excellent carvings, most probably counterparts of St. Peter and Paul. The original owner found one on the street in the Old Town and purchased the other in an antique shop in Prague. These are fragments of larger-than-life altar sculptures created at the turn of the 17th century, which have no direct parallels in the Czech lands. They were probably commissioned in southern Germany, where several established, artistically and organizationally advanced and successful workshops producing church furnishings in a similar style were operating at the time (e.g. Virgil Moll, Hans Degler or Hans Zürn). There are not many possible sites of original destination, but most indications point to the Vyšehrad Chapter church. Extensive repairs in the last third of the 16th century, financially well supported, included the construction of a new chancel and the main altar of Sts. Peter and Paul. Also personalities with the range of knowledge exceeding the local horizon were active in Vyšehrad around 1600, capable of recognising artistic quality and strongly committed to the renewal of Catholicism. One of the means of attracting the interest of the inhabitants, who overwhelmingly adhered to Utraquism (in Prague c. 92–95 %), was the restoration of the church. The extraordinarily monumental and artistically impressive statues of the apostolic princes Peter and Paul, well-understood symbols of the Roman Church and the papacy, can thus naturally be seen as part of the consolidation of the identity of a chapter recovering from decline and seeking a new self-confidence. The conservative style of the aforementioned South German workshops, reminiscent of the late Middle Ages, probably suited this purpose, as it could evoke the legitimacy and strength of the Church in the times before the spread of the German Reformation. The connection of the preserved carvings with Vyšehrad is also supported by written evidence from the 17th and 19th centuries, from before 1885, when they were probably removed during the neo-Gothic rebuilt of the church and handed over to the newly founded School of Arts and Crafts.

Fig. 1. Head of St. Peter. Carving, Prague City Museum, inv. no. H 293430 (photo © MMP, 2021).

Fig. 2. Bust of St. Paul. Carving, Prague City Museum, inv. no. H 293431 (photo © MMP, 2021).

Fig. 3. Philip van den Bossche / Johannes Wechter / Aegidius Sadeler, 1606: PRAGA. So called Sadeler's Large Prospect of Prague – section: Vyšehrad. Copper engraving, etching, part 9 (© Prague City Archives, Collection of Veduts, Sign. G 20).

Translation by Aleš Mudra

*Text vznikl v rámci dílčího cíle **Výzkum druhových skupin předmětů**, výzkumné oblasti **Movité památky**, financovaného z institucionální podpory Ministerstva kultury na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace Národní památkový ústav. Text využil databázi *Czech Medieval Sources online*, kterou poskytuje výzkumná infrastruktura LINDAT/CLARIAH-CZ <<https://lindat.cz>> podporovaná MŠMT ČR (projekt č. LM2018101).*

PhDr. Aleš MUDRA, Ph.D., historik umění, mudra.ales@npu.cz
Národní památkový ústav, generální ředitelství
Liliová 219/5, CZ-110 00 Praha 1-Staré Město